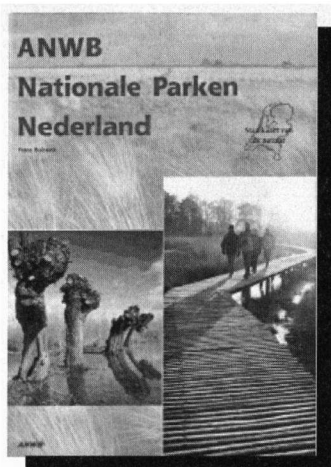

Nieuwe uitgaven

ANWB Nationale Parken Nederland

De Nederlandse regering heeft sinds 1975 gewerkt aan de totstandkoming van een stelsel van nationale parken. In 2004 heeft dit stelsel van inmiddels twintig parken zijn voorlopige afronding gevonden. Deze parken zijn uniek in de wereld en getuigen van het besef dat de Nederlandse samenleving zich bewust is van de noodzaak het natuurlijk erfgoed voor de komende generaties veilig te stellen. Alle parken behoren tot de kerngebieden van onze ecologische hoofdstructuur.

Het eerste nationaal park ter wereld was het Yellowstone Park in Noord-Amerika, dat al werd opgericht in 1872. In Europa werd het eerste nationaal park opgericht in 1909 in Zweden. Veel Nederlanders hebben het idee dat alleen buitenlandse nationale parken fraaie landschappen en een rijkdom aan planten en dieren bieden. Minder bekend maar minstens zo mooi en uniek

zijn de nationale parken in Nederland. Hier was Nationaal Park Veluwezoom de eerste in 1930, in 1935 gevolgd door De Hoge Veluwe. Deze beide parken zijn ontstaan op particulier initiatief; de overige achttien parken zijn ingesteld door de overheid. Het is nog onzeker of er in de toekomst nog meer nationale parken zullen volgen.

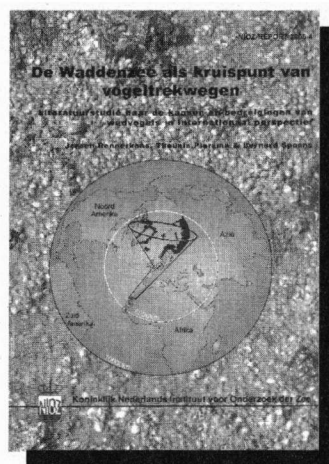
De ANWB en het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) hebben een boek samengesteld over de huidige twintig nationale parken. Dit zijn voor Fryslân Schiermonnikoog ('een heel eiland voor de natuur') en de Alde Feanen ('Nederlands moeras op zijn mooist'), evenals het grensoverschrijdende Lauwersmeer ('de onstuimige jeugd van gloednieuw waterland') en het Drents-Friese Wold ('zwerven door een veelheid aan landschappen'). Het boek leidt de lezer door mooie natuurgebieden van Nederland. Het vormt een prima start om je te oriënteren op een dagje Alde Feanen, Weerribben of ander nationaal park. Verwacht evenwel geen diepgravende verhalen; het boek is vooral bedoeld als een eerste kennismaking met de nationale parken. Achter in het boek zijn per nationaal park enkele nuttige adressen vermeld voor wie op zoek is naar meer informatie. Het geheel is prachtig verzorgd en bevat schitterende foto's uit de collectie van Foto Natura en illustraties van Ulco Glimmerveen.

In een handig los 'binnenzakboekje' staan kaartjes en routebeschrijvingen voor wandelaars, fietsers en kanoërs in alle parken. Dit biedt iedereen de mogelijkheid om zelf in de nationale parken op verkenning te gaan. Het gidsje vermeldt onder meer de be-

reikbaarheid met auto en openbaar vervoer, bezoekerscentra, horeca en of honden er (aangelijnd) in mogen. De locaties van vogelkijkhutten ontbreken helaas.

Frans Buissink. ANWB Nationale Parken Nederland 2004. Uitgave ANWB bv, Den Haag. ISBN 90-18-01875-9. 160 pagina's. Inclusief gratis handzaam routegidsje met 20 routes in een nationaal park. Prijs: € 14,95. Verkrijgbaar bij alle ANWB-winkels, boekhandels en warenhuizen.

Karin Uilhoorn

De Waddenzee als kruispunt van vogeltrekwegen

De waarde en het belang van de Waddenzee is amper met woorden te omschrijven. Dat maakt het moeilijk uit te leggen waarom menselijke ingrepen die de natuurlijke waarden ervan bedreigen kost wat kost moeten worden voorkomen. Te weinig mensen lijken zich bewust van hoe hachelijk het is een gebied van deze waarde voor economische belangen te exploiteren. Juist grootschalige exploitatie van bijvoorbeeld schelpdieren heeft het kwetsbare ecosysteem van het wad mogelijk onherstelbaar aangetast.

De strijd om het behoud en de toekomst van de Waddenzee heeft de afgelopen jaren cruciale momenten gekend.

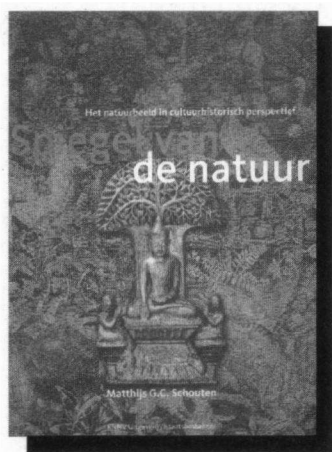
Denk aan de strijd rond de mechanische kokkelvisserij. Die mag uiteindelijk in het voordeel van de natuurbescherming uitpakken hebben, dit gebeurde niet voordat grote delen geruïneerd werden door die visserij. Populaties van o.a. Kanoet, Eider en Scholekster kregen alle een gevoelige dreun te verwerken. Ook in de nabije toekomst moet er nog het nodige gebeuren om de natuurwaarden veilig te stellen. Mosselvisserij, recreatie, windmolenparken, havenuitbreidingen, onveilige vaarroutes en wat dies meer zij zijn alle punten van zorg. Wetenschappelijke kennis is daarbij onontbeerlijk. In 'De Waddenzee als kruispunt van vogeltrekwegen' heeft het NIOZ in opdracht van Vogelbescherming Nederland deze kennis samengevat om daarmee beter inzicht te krijgen in beschermingsprioriteiten.

In het rapport ligt de nadruk op de meest karakteristieke wadvogels, waarbij het internationale belang van de Waddenzee voor de soort benadrukt wordt. Hiermee wordt verduidelijkt wat voor beschermingsmaatregelen nodig zijn om de internationale trekroutes te beschermen. Bedreigingen als mechanische schelpdiervisserij, garnalenvisserij, de opkomst van exoten, ruimtelijke ontwikkelingen, windturbines, recreatie, klimaatverandering, gaswinning, vervuiling en eutrofiëring worden beschreven. Van bijna 50 soorten worden status, aantalsontwikkelingen, een stuk ecologie, voedsel, bedreigingen e.d. beschreven. Ook leemtes in kennis worden per soort aangegeven. Uit al deze actuele informatie wordt opnieuw duidelijk wat voor zware internationale verantwoordelijk we hebben om met die kennis zorg te

dragen voor het behoud en de toekomst van de Waddenzee, maar ook hoe onvoorstelbaar 'klungelig' we daar de afgelopen decennia mee zijn omgesprongen. Het is te hopen dat men voortaan eerst de beschikbare kennis ter harte neemt alvorens onduidelijke economische ontwikkelingen in het Waddengebied toe te staan. Daarom hoort dit goed leesbare boekwerkje niet alleen thuis op de boekenplank van de wadvogelaar en natuurbeheerder, maar vooral ook op het bureau van de minister van landbouw (en natuur...).

J. Reneerkens, T. Piersma & B. Spaans, 2005. De Waddenzee als kruispunt van vogeltrekwegen. Literatuurstudie naar de kansen en bedreigingen van wadvogels in internationaal perspectief. NIOZ-rapport 2005-4. Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ), Texel.

Romke Kleefstra

Spiegel van de natuur Het natuurbeeld in cultuurhistorisch perspectief

Dit boek is eerder verschenen onder de titel 'De natuur als beeld - in religie, filosofie en kunst' (2001). De tweede (en uitgebreide) uitgave verscheen op het moment dat er in de Nieuwe Kerk in Amster-

dam een tentoonstelling Wereld Natuur Kunst was (2005). Voor deze tentoonstelling diende de eerste uitgave als inspiratiebron. In de herziene uitgave zijn nieuwe inzichten verwerkt, zijn nieuwe hoofdstukken over islam en hindoeïsme toegevoegd, is een deel van de illustraties vervangen en zijn bovendien nieuwe afbeeldingen toegevoegd. Vandaar dat ook de titel van het boek is aangepast. Op de (eveneens herziene) voorzijde van 'De spiegel van de natuur' staat de zogenoemde Bodhi-boom afgebeeld. Deze boom in Noord-India markeert een van de heiligste plaatsen van het boeddhisme. Hij staat op de plek waar de Boeddha verlicht werd en is een nakomeling van de Ficus religiosa.

Matthijs Schouten studeerde biologie, vergelijkende godsdienstwetenschappen, oosterse filosofie en Keltische taal- en letterkunde. Hij is hoogleeraar Natuur- en Landschapsbescherming aan de universiteiten van Cork en Galway in Ierland en bijzonder hoogleeraar Ecologie van het Natuurherstel aan de Universiteit Wageningen. Verder is hij als ecooloog en natuurfilosoof verbonden aan Staatsbosbeheer. Schouten is een veelzijdig wetenschapper, zoals blijkt uit zijn staat van dienst. Vooral de relatie tussen mens en natuur en de manier waarop mensen de natuur ervaren, heeft zijn belangstelling.

Er is een enorme rijkdom aan beelden van de natuur die de mensheid heeft voortgebracht. Het woord natuur is afgeleid van het Latijnse werkwoord 'nascere', dat 'geboren worden' betekent. Zoals de natuur steeds weer nieuw leven en nieuwe vormen voortbrengt, zo schept de cultuur steeds opnieuw beelden van die natuur. De ma-

nier waarop naar natuur gekeken wordt verschilt van cultuur tot cultuur. Zo spreekt de islam over de vele tekenen die Allah in de natuur aanbracht en die de gelovige aanwijzingen geeft op zijn of haar levensweg. Het boeddhisme benadert de natuur vanuit een houding van respect voor alle levende wezens. Hier in het westen zijn we de natuur vooral gaan zien in termen van nut en bruikbaarheid. Het beeld dat we van de natuur hebben vormt zich op grond van onze persoonlijke ervaringen, maar de manier waarop we die ervaringen beleven en interpreteren wordt grotendeels bepaald door de samenleving waarvan we deel uitmaken.

In verschillende hoofdstukken (met aansprekende titels als "En God zag dat het goed was") worden achtereenvolgens de natuurbeelden behandeld bij de schriftloze volkeren, in het hindoeïsme, in het boeddhisme en taoïsme, in het jodendom, in de Klassieke Oudheid en in de westerse Middeleeuwen, in de islam, in de vroegmoderne tijd (15^e - 17^e eeuw), in de 18^e en 19^e eeuw en in de 20^e eeuw. Deze hoofdstukken worden gevolgd door het landschapsideaal in de westerse cultuurgeschiedenis en afgesloten met een terugblik. Hoewel de hoofdstukken vlotjes geschreven zijn, vraagt de hoeveelheid en de aard van de aangeboden informatie wel de nodige oplettendheid van de lezer. Als je te veel in één keer wilt lezen raak je de draad onherroepelijk kwijt. Achter in het boek worden alle tekstfragmenten, citaten en illustraties verantwoord. Hier is tevens een overzicht opgenomen van alle geraadpleegde en geciteerde literatuur, evenals een namen- en personenregister.

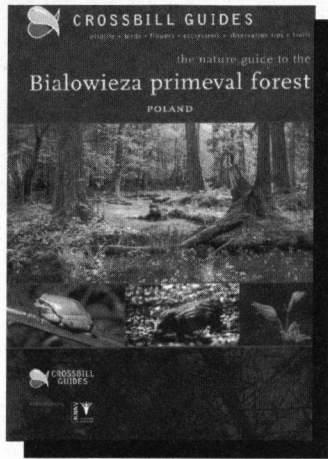
Het boek zet lezers aan tot het (na)denken over zijn of haar eigen natuurbeeld, en daarmee tot reflectie over de toekomst van de natuur. Zelf werd ik geraakt door de laatste zinnen in het boek. Daarin wordt beschreven hoe de Japanse monnik/dichter Matsuo Bashō in de 17^e eeuw onder een omheining een nietig plantje ziet. Hij kijkt zorgvuldig, op zo'n manier dat het plantje zichzelf als het ware kan laten zien. En dan gebeurt er iets in zijn geest. "Hij voelt het gehele mysterie dat door dit nederige plantje onthuld wordt - het mysterie dat aan de bron ligt van al wat bestaat. Hij raakt bedwelmend door dit gevoel en uit het in een woordenloze, onhoorbare kreet." In het gedicht dat de monnik later over deze gebeurtenis schrijft drukt hij datgene wat hij ervaren heeft niet in woorden uit. Hij gebruikte hiervoor slechts twee lettergrepen: [kana], wat een gevoel van verwondering, bewondering, vreugde en ontroering weergeeft.

De 'Spiegel van de natuur' is prachtig vormgegeven en werkelijk een lust voor het oog. Het boek is een absolute aanrader voor iedereen die de natuur een warm hart toedraagt! Er zijn veel manieren om tegen de natuur aan te kijken, maar "wanneer je goed kijkt - bloeit er een herders-tasje onder de heining!". Het uitroepteken in de slotzin van het boek verwijst (voor mij) naar het gevoel van verwondering, bewondering, vreugde en ontroering dat niet met woorden uit te drukken is.

Matthijs G.C. Schouten (2005). Spiegel van de natuur; het natuurbeeld in cultuurhistorisch perspectief. KNNV Uitgeverij / Staatsbosbeheer. ISBN 90-5011-206-4. Harde omslag, genaaid gebonden, formaat 23 x 30 cm, 272 pagina's,

geheel in kleur. Prijs € 37,95
(voor KNNV-leden € 34,95).

Karin Uilhoorn

Natuurreisgids Bialowieza primeval forest

In de serie natuurreisgidsen van Crossbill Guides verschenen eerder al gidsen over de Biebrza-moerassen in Polden en de Spaanse Coto Doñana. Deze passeerden vorig jaar al de revue in Twirre. Er staat nog een hele trits gidsen over Europese gebieden op de nominatie te verschijnen. Inmiddels is er weer een nieuwe uit, deze keer over de Bialowieza-oerbossen in Polen.

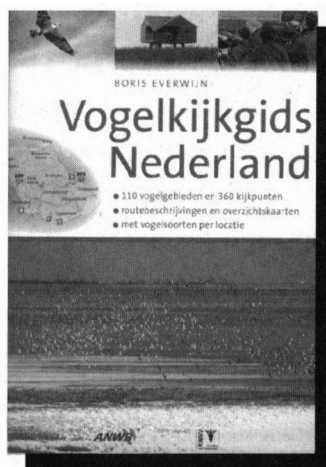
Net als bij de voorgaande Engelstalige gidsen wordt de reislustige natuurliefhebber eerst ingeleid in het landschap van de Bialowieza-bossen. De verschillende typen bos worden tekstueel uitgelicht, voorzien van schetsen en foto's. In het tweede deel gaat aandacht uit naar de karakteristieke flora en fauna van het gebied, waarbij Wisenten, Bruine beren, Schreeuwarenden en Withalsvliegenvangers niet ontbreken. Achter in de gids wordt van alle genoemde soorten ook netjes de Latijnse, Duitse en Nederlandse naam gegeven. Het fraaie aan deze gidsen zijn de praktische delen ervan. Hierin wordt nog

eens benadrukt waar op te letten tijdens bezoeken aan de bosgebieden. Daarnaast worden acht routes door het gebied uitgelicht en hoe deze af te leggen (te voet, fietsend of met de auto). Per route wordt tevens aangegeven waar op te letten. En dit alles met gebiedskaartjes en fraaie foto's van landschappen en soorten.

De verschenen gidsen zijn aanraders voor wie de grote Europese natuurgebieden wil bezoeken. Ze dragen zondermeer bij aan een extra stukje beleving. In de planning staan onder meer nog gidsen over de Spaanse Extremadura en de Franse Camargue. Meer details en updates zijn te verkrijgen via de website www.crossbillguides.org.

Crossbill Guides Foundation, 2005. The nature guide to the Bialowieza primeval forest. KNNV Uitgeverij, Utrecht en Crossbill Guides Foundation, Nijmegen. ISBN 90 5011 215 3. Formaat 15 x 21 cm, 144 pagina's, geheel in kleur, genaaid gebrocheerd. Prijs: € 19,95. Verkrijgbaar in de boekhandel.

Romke Kleefstra

Vogelkijkgids Nederland

Vogels kijken begint meer en meer populaire trekjes te vertonen. Kijkhutten schieten nog steeds als paddestoelen

uit de grond, het jaarlijkse Vogelfestival trekt bussen vol richting de Oostvaardersplassen, 'vogelhotspots' beroeren allerlei websites en weblogs en ga zo maar door. Dat biedt natuurlijk mogelijkheden om daar op in te springen met een nieuwe gids, die Jan en alleman naar die 'hotspots' leidt en zie daar... een nieuwe gids van ANWB en KNNV.

De gids opent met globale informatie die de nietsvermoedende, beginnende vogelkijker moet inwijden. Gelukkig gaat het daarna al gauw over de gebieden zelf. Nederland is daarvoor in zes regio's opgedeeld en per regio worden behoorlijk wat gebieden kort behandeld. Dat is aangekleed met foto's en kaartjes waarop de kijkhut staat en waarop u kunt zien waar u de auto kunt parkeren. Het Waddengebied wordt terecht apart behandeld en Fryslân, Groningen en Drenthe worden logischerwijs als één regio beschouwd. Binnen die regio staan de gebieden wat ongelukkig door elkaar, niet ingedeeld naar provincie. Friese, Groningse en Drentse gebieden lijken klakkeloos door elkaar gehusseld. Ook worden sommige gebieden wat curieus onder één noemer gevoegd, zoals Groote Wielen / Alde Feanen, en zijn de gebieden 'van Sneek tot Drachten' op één hoop gevoegd.

In de gids is geen gebruik gemaakt van de Friese naamgeving die terreinbeheerders gebruiken, waardoor de gebiedsnamen in de gids nogal eens verschillen van de namen die in de praktijk gehanteerd worden op infopanelen en dergelijke. De informatie die per gebied wordt gegeven is door de bank genomen wel oké, hoewel men niet is gekomen aan opname van verouderde info, zoals dat er in

gebieden als Groote Wielen en Sneekmeer nog steeds Kemphanen broeden. En hier en daar kan men de wenkbrauwen fronsen wanneer er staat dat Kleine rietgans en Wintertaling de twee belangrijke overwinteraars zijn in het Sneekmeergebied. Dat is deels wel waar, maar bedoelt men hier eigenlijk niet Kolkans, Brandgans, Smient en Kievit?

Maar goed, voor wie zich als Friese vogelaar eens wil wagen in het oosten van Brabant of in Zeeland en daar niet zo bekend is, is zo'n gidsje wel weer handig in het dashboardkastje. Zeker ook wanneer u even geen ander verjaardagscadeautje weet.

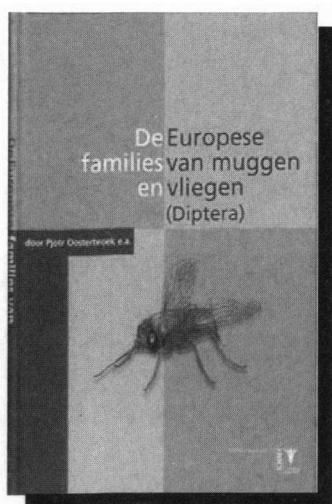
Boris Everwijn, 2005. Vogelskijkgids Nederland. KNNV Uitgeverij, Utrecht en ANWB bv, Den Haag. ISBN 90 5011 214 5. Formaat 22,5 x 15,5 cm, 224 pagina's, geheel in kleur, genaaid gebrocheerd. Prijs: € 19,95. Verkrijgbaar in de boekhandel.

Romke Kleefstra

Tevens verschenen

De Europese families van muggen en vliegen

Voor wie zich wil verdiepen in Europese muggen- en vliegenfamilies heeft de KNNV een nieuwe determinatietabel uitgegeven. Dit fraaie boekwerk werd samengesteld door de deskundigen Pjotr Oosterbroek, Herman de Jong en Liekele Sijstermans. Het behandelt 129 in Europa voorkomende muggen- en vliegenfamilies, die samen de insectenorde van de Tweevleugeligen (Diptera) vormen. Kenmerkend voor deze insecten is de omvorming van de achtervleugels tot evenwichtsoorgantjes: de halters of kolfjes.

Het boek geeft een helder en compleet overzicht van de gangbare systematiek en terminologie binnen de groep van Tweevleugeligen. Met meer dan 450 illustraties worden de kenmerken en verschillen verduidelijkt waardoor ook lastige groepen op naam kunnen worden gebracht. Naast de uitgebreide determinatietabel worden families ook nader beschreven met aandacht voor kenmerken en biologie. Tevens is een uitgebreid literatuuroverzicht opgenomen.

Pjotr Oosterbroek, Herman de Jong & Liekele Sijstermans, 2005. De Europese families van muggen en vliegen (Diptera). Determinatie, diagnose, biologie.

KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 213 7. Formaat 17,0 x 24,0 cm, 205 pagina's, genaaid, gebonden, met zwart-wit illustraties. Prijs: € 29,95 (KNNV-ledenprijs: € 26,95). Verkrijgbaar bij de boekhandel.

De Nederlandse kokerjufferlarven

In de Nederlandse wateren zijn minstens 150 soorten kokerjuffers aan te treffen. Dit zijn waterinsecten met lange voelsprieten, waarvan de larven bekend staan om hun bouwvermogen. Ze maken huisjes van zand, steentjes of

plantaardig materiaal en spinnen daarin een zijden zakje waarin ze zich kunnen verpoppen.

Biooloog Bert Higler, de Nederlandse expert op het gebied van kokerjuffers, stelde een determinatietabel samen waarmee de soorten op naam gebracht kunnen worden. Het boekje beschrijft ook hoe men de kokertjes kan opvissen met een net. Bovendien worden in 'De Nederlandse kokerjufferlarven' veel wetenswaardigheden bijeen gebracht. Men kan niet alleen bekend worden met herkenning, maar ontdekt ook hoe kokerjufferlarven leven, waar ze te vinden zijn en wat hun betekenis in het water is. Naast zwart-wit tekeningen voor het determinatiewerk is een kleurenkatern met schitterende foto's opgenomen. Niet alleen voor mensen die beroepsmatig met oppervlaktewater bezig zijn is dit een handzaam boekje, ook voor de 'leek' die meer te weten wil komen is het uitermate geschikt.

Bert Higler, 2005. De Nederlandse kokerjufferlarven: een determinatietabel met ecologische gegevens.

KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 212 9. Formaat 16,5 x 24,0 cm, 160 pagina's, genaaid, gebonden, met zwart-wit tekeningen en kleurenfoto's. Prijs:

€ 29,95 (KNNV-ledenprijs: € 26,95). Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Boezemlanden

Twee eeuwen terug herbergde Fryslân ongeveer 100.000 hectare boezemland. Daar is maar weinig meer van over. In slechts enkele gebieden zijn hier en daar nog stukjes terug te vinden, zoals in de Alde Feanen, het Sneekermeeergebied en langs de Fluessen. Die laatste restanten zijn niet meer wat het geweest is. Unieke vegetaties met moeras- en rietlandsoorten zijn weggekward onder invloed van bodemverzuring, verdroging en eutrofiëring. Recent is in de KNNV-serie 'indicatorsoorten' het negende deel verschenen dat handelt over boezemlanden. De serie bevat een op de praktijk gericht overzicht van de voornaamste plantensoorten, waarvan het wel of niet voorkomen een indicatie geeft voor de toestand van het landschap in Nederland. Dit deel over boezemlanden toont aan dat karakteristieke boezemlandvegetaties met Dotterbloemen, grote zeggen, riet- en blauwgrasland steeds meer worden vervangen door veenmossen of bossen. Bij de referentiestudies gaat uitgebreid aandacht uit naar de situatie in de Friese boezemlanden in de Alde Fea-

nen, het Sneekermeeergebied en bij De Leijen.

C.S.J. Aggenbach & M.H. Jalink, 2005. Boezemlanden. Indicatorsoorten voor verdroging, verzuring en eutrofiëring van plantengemeenschappen in boezemlanden.

KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISSN 0926 4558 1995 4. Formaat 13,5 x 20,0 cm, 206 + 30 pagina's (incl. veldversie), gebrocheerd, zwart-wit met steunkleur. Prijs: € 19,95 (KNNV-ledenprijs: € 17,95). Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Wat zingt daar?

Veel vogels laten zich niet gemakkelijk zien en zijn het best waar te nemen op basis van hun zang. Wie de zang van soorten kent, ontdekt in zijn of haar omgeving automatisch meer soorten en kan dit tevens gebruiken om broedvogels te inventariseren. Maar hoe maakt men zich die zangherkenning meester? De beste leerschool is meegaan met een ervaren vogelaar. Dick de Vos en Luc de Meersman proberen in 'Wat zingt daar?' de zang van soorten door middel van drie stappen op naam te brengen. Het boek bevat behalve sleutels voor zangherkenning een uitgebreide beschrijving van het fenomeen vogelzang, sonogrammen van de geluiden en natuurfoto's van alle 100 beschreven soorten. Bovendien wordt er een CD bijgeleverd met de vogelgeluiden.

Dick de Vos & Luc de Meersman, 2005. Wat zingt daar? Vogels herkennen aan hun zang en roep in Nederland en Vlaanderen.

KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 195 5. Formaat 22,5 x 15,5 cm, 176 pagina's, genaaid gebrocheerd, in kleur, inclusief CD met vogelgeluiden. Prijs: € 24,95 (KNNV-ledenprijs: € 19,95). Verkrijgbaar bij de boekhandel.